

مرکز مطالعات استراتژیک و منطقی
د ستراتژیکو او سیمه ییزو خبرنو مرکز

تحقیق هفته

شماره: ۷۶ (از ۳۱ جوزا الی ۷ سرطان ۱۳۹۳ هـ ش)

این نشریه مجموعه تحلیل رویدادهای مهم سیاسی و اقتصادی هفته وار است که به زبان های پشتو، دری، انگلیسی و عربی، توسط مرکز مطالعات استراتژیک و منطقی تهیه و نشر می گردد، تا نهادهای سیاست گذار از آن استفاده نمایند.

په دې گڼه کې لاندې مطلبونه لولئ:

- مقدمه ۳
- په ټاکنو او احتمالي کشمکشونو کې د رسنیو رول
- د رسنیو رول په بحران جوړونه کې ۴
- رسنی او ولسمشریزې ټاکنې ۵

پشت پردهٔ حملات راکتی پاکستان به کنر

- ۷ تنش مرزی با پاکستان و انتخابات افغانستان
- ۸ شکست مذاکرات صلح در پاکستان
- ۸ ترس پاکستان از نفوذ هندوستان
- ۹ بی‌تفاوتی نیروهای خارجی مستقر در افغانستان
- ۱۰ نتیجه

مقدمه

په دې گڼه کې په ولسمشريزو ټاکنو او د احتمالي کشمکشونو په رامنځته کېدو کې د رسنيو رول او د افغانستان پر ختيزو سيمو د پاکستاني ځواکونو د توغنديزو بریدونو د اهدافو په اړه د ستراتېژيکو او سيمه ييزو څېړنو مرکز، د اوونۍ تحليل د بورډ شننې لولئ.

* د غبرگولي مياشتې په ۲۴مه نېټه د ولسمشريزو ټاکنو دويم پړاو ترسره شو، چې د اټکلي پايلو له معلومېدو وروسته يوه نوماند د ټاکنو د پايلو له منلو انکار وکړ. که څه هم له لويه سره د ټاکنو د قومي کېدو وېرې زياتې وې؛ خو له دويم پړاو ټاکنو وروسته د ډېرې رسنيو نشرات پاروونکې بڼه لري او داسې اندېښنې شته دي، چې د احتمالي کشمکشونو او گډوډيو په رامنځته کېدو کې به، پراخ رول ولوبوي.

* دغه راز د پاکستاني پوځ له خوا د افغانستان پر ختيزو ولايتونو توغنديز بریدونه له تېرو څو کلونو راهيسې روان دي، چې حتی په افغانستان کې د ولسمشرۍ د دويم پړاو ټاکنو په ورځ يې هم دوام درلود او په اړه يې ورځ تر بلې اندېښنې زياتېږي. د دغو بریدونو په اړه تر ډېره حقايق هم د دواړو هېوادونو د چارواکو له خوا ملت ته نه په ډاگه کېږي او داسې بنسکاري، چې د دغو بریدونو تر شا مهم اهداف نغښتي دي. همدا موضوعات، د ستراتېژيکو او سيمه ييزو څېړنو مرکز د اوونۍ تحليل د بورډ له خوا څېړل شوي دي:

په ټاکنو او احتمالي کشمکشونو کې د رسنیو رول

په جگړه ییزو یا بهرنیو او حساسو حالاتو کې خلک د معلوماتو په لټه کې وي او د معلوماتو او خبرونو سرچینو ته مراجعه کوي، ترڅو پوه شي چې څه کېږي او حالات کوم لوري ته روان دي. دا هغه وخت دی چې رسنیزې سرچینې خپل اهمیت مومي او کېدای شي په داسې حالاتو کې یو ناسم خبر له رسنیو خپور شي، خلک باور پرې وکړي او پر روان وضعیت زیات اغېز وکړي.

په افغانستان کې هم حالات په څو اړخونو کې حساس دي، چې په اوسني وخت کې یې مهمې پېښې ټاکنې، د سولې بهیر، له هېواده د امریکایي ځواکونو وتل او امنیتي تړون، نشه یي توکي، اقتصادي برخه، روانه جگړه له گاونډیو هېوادونو سره ستونزې او داسې نورې دي، چې په اوږده مهال کې د افغانستان پر حالاتو اغېز ښکاري.

د رسنیو رول په بحران جوړونه کې

طبعي بحرانونه او د بشر په لاس جوړ شوي بحرانونه دواړه پر یوه سیمه کلک اغېز ښکاري او ښایي له امله یې ولس او په ټوله کې نظام ته درانه زیانونه واوړي. رسنی نه یوازې دا چې په بحران حالاتو کې د بحران د مدیریت په برخه کې مهم رول لري؛ بلکې خپله د بحرانونو په جوړولو او رهبري کولو او دغه راز د بحرانونو په مهار کولو او لوړې ورکولو کې هم د پام وړ رول لري.

د رسنیو رول په دې اړه په دريو پړاوونو کې مهم دی: مخکې له بحران، د بحران پر مهال او له بحران وروسته. د کشمکشونو پر مهال په افغانستان کې د رسنیو د منفي رول په تړاو اندېښنه تر ډېره جدي ځکه ده، چې یو شمېر رسنی او د هغو ډېری

کارکوونکي د پېښو تصویر په غیرمنصفانه او له افراط او تفريط ډک ډول تر خلکو ور رسوي او ډېری وختونه د اوازو له مخې، له باوري سرچینو او شواهدو پرته خبرونه خپروي.

دا خبره پوره څرگنده ده، چې دا مهال په هېواد کې د هر ډول کشمکشونو او اړدو په رامنځته کولو کې د رسنیو رول خورا مهم دی او هغه رسنی چې په دې برخه کې د هېواد ملي گټې او راتلونکي زیانونه په پام کې نه نیسي، ښايي د کړکېچ د رامنځته کېدو پر مهال هم له دغسې نشراتو لاس وانه خلي.

دا مهال تر ډېره د بیان د ازادۍ تر نامه لاندې ډېری رسنی د هېواد ملي گټو ته پوره زیان اړوي. په لومړي گام کې باید د رسنیو مسؤولین دې چارې ته پوره پاملرنه ولري او د دې پر ځای، چې د بحران رامنځته کولو ته لمن ووهي، باید داسې نشرات ولري چې د کړکېچ د مخنیوي لپاره اغېزناک وي. په دویم گام کې حکومت د دې مسؤولیت لري، چې د هېواد د ملي گټو تر نامه لاندې په رسنیو کې د پاروونکو نشراتو او هغو موضوعاتو ته د لمن وهلو مخنیوی وکړي، چې د بحران او کشمکشونو په رامنځته کولو کې رول لري؛ ځکه لومړی خو دا چې د بیان ازادې هم خپلې پولې لري او بیا دا چې د هېواد ملي گټې د بیان تر ازادۍ مهمې دي.

رسنی او ولسمشریزې ټاکنې

په طبیعي ډول هغه کورنۍ او بهرنۍ رسنی چې په افغانستان کې مخاطبان لري، د یوه نه یوه نوماند د گټو یا زیانونو په کړی کې وې او ډېرې کمې داسې رسنی وې، چې تر یوه بریده به یې پرې پاتې شوې وي؛ خو د هغوی سیاستونه هم په یوه نه یوه لوري متمایل وو. په تېره بیا د ټاکنو په دویم پړاو کې، چې د ټاکنو د قومي کېدو وېره هم زیاته وه او د رسنیو منفي او زیانمنونکي رول هم اندېښنې زیاتې کړې. رسنیو د مشخصو نوماندانو په گډه تبلیغات پیل کړل او تر ټولو بده دا چې د مشخصو نوماندانو پر ضد یې احساسات پارول او د خلکو له قومي او ژبنيو احساساتو یې کار واخېست.

که څه هم د ټاکنو خپلواک کمېسیون د رسنیو په نامه کمېسیون درلود؛ خو رول یې جوت نه وو او ځینې رسنیو د مشخصو نوماندانو په پلوی پراخ تبلیغات وکړل او بالاخره د ټاکنو فضا هم تر ډېره قومي او ژبني بڼه غوره کړه. هغه پراخ اغیز ته په پام سره چې رسنی یې د ټولنو د عمومي افکارو د رهبري کولو په برخه کې لري، د نوماندانو د پلوي رسنیو له خوا د مقابل نوماند په اړه د منفي معلوماتو د نشرولو او د احساساتو د پارولو اوسنی بڼه هم پراخې اندېښنې له ځان سره لري.

په افغاني رسنیو کې یو گروپ، چې لیدونکي او اورېدونکي یې هم زیات دي او ډېری رسنی یې د یوه مشخص نوماند په گټه تبلیغات کوي، که څه هم پخوا هم په ژبني او قومي تبعیض تورن دي؛ خو په ټاکنو کې شوو درغلیو او ستونزو ته یې د خپلو

بحثونو له لارې قومي بڼه ورکړه او حتی تر دې بریده یې ورسول، چې هم یې په ټول کې په دې پروسه خلک یې باوره کړل او هم یې د یوه ځانگړي لوري پر وړاندې کینه وپاروله، چې بنایي په راتلونکي کې ناوړه پایلې ولري.

د دې تر څنگ په رسنیو کې ځینې شنونکي هم د یوه او بل نوماند په پلوی د مقابل لوري په اړه منفي څرگندونې کوي، چې نه یوازې حقایقو او بې پرې تحلیلونو ته یې د خلکو مخه ډب کړې؛ بلکې په خلکو کې د ناوړه احساساتو د روزنې لامل هم شوې دي.

افغان دولت، د ټاکنو د خپلواک کمېسیون د رسنیو کمیسیون او نور اړوند ارگانونه هم د رسنیو لپاره د هر اړخیزو قوانینو، مقرراتو او لایحو په معرفي او تطبیق کې پاتې راغلي، ترڅو د عمومي افکارو په مدیریت کې د رسنیو غیر منسجم او نا کنترول شوی رول منسجم شي. په تېره بیا په ټولنیزو رسنیو کې فضا بشپړه قومي او ژبنی بڼه غوره کړې ده او اغېز یې هم ډېر زیات دی.

له کله نه د ټاکنو دېموکراتیکه پروسه، چې له مخې به یې د لومړي ځل لپاره په سوله ییز ډول واک له یوه ولسمشر څخه بل ولسمشر ته لېږدول کېږي، له یو شمېر ستونزو او بې باوريو سره مخ شوه؛ په ټولنیزو شبکو، په ځانگړي ډول فېسبوک کې، پراخو او منفي تبلیغاتو دا ستونزې لازیاتې کړې. د دغو ستونزو د هوارولو لپاره د ملگرو ملتونو د سازمان منځگړیتوب ته هم مراجعه وشوه، چې په افغانستان کې د دغه سازمان ځانگړي استازي یان کوییش هم دې مسئلې ته په اشارې سره ويلي، چې په ټولنیزو شبکو کې د نوماندانو پلویان ناسم تبلیغات کوي او باید له نفرت اچوونکو څرگندونو ډډه وکړي.

اوسمهال په ټولنیزو شبکو کې د فېسبوک کاروونکي په افغانستان کې هم ډېر زیات شوي او اغېز یې خورا زیات دی. په دغه شبکه کې دا مهال له عامو هېوادوالو نیولې تر ډېری جگپوړو سیاستوالو پورې داسې څه خپروي، چې قومي او ژبنيو تعصبونو او کشمکشونو ته لمن وهي او له همدې امله څو ورځې مخکې مشرانو جرگې هم په افغانستان کې د دغې شبکې د محدودولو غوښتنه وکړه او د ملي امنیت چارواکو هم دا چاره د اندېښنې وړ وبلله. که څه هم د اطلاعاتو او کلتور وزارت چارواکو دا هم ويلي وو، چې که موضوع تر دې هم جدي شي، بنایي د فېسبوک د محدودولو لپاره گام اوچت کړي؛ خو داسې ښکاري، چې د دغې پراخې او اغېز بڼندونکې شبکې مدیریت هم د نورو رسنیو په څېر یې برخلیکه پاتې دی او تراوسه په دې اړه کوم گام نه دی اوچت شوی.

دا چې له دویم پړاو ټاکنو وروسته د ځینې ځانگړو لاملونو له مخې، د هېواد سیاسي وضعیت په حساس حالت کې دی او که دا حالت په سم ډول مدیریت نه شي، داسې اندېښنې شته دي چې هېواد به د گډوډیو په لور ولاړ شي او له گډوډیو او احتمالي کشمکشونو څخه د مخنیوي په لاره کې رسنیو رغنده رول لوبولی شي. خو که رسنیو د ولسمشرۍ د ټاکنو اړوندو بحثونو کې له قوم پالنې، ژبنيو او گوندي تعصبونو او پاروونکو نشراتو څخه ډډه ونه کړي، بنایي د هېواد د حالاتو په گډوډولو کې به ستر رول ولوبوي.

پشت پردهٔ حملات راکتی پاکستان به کنر

تنش مرزی با پاکستان و انتخابات افغانستان

راکت پراکنی‌های پاکستان به ولایت کنر ادامه دارد. مقامات افغان قبل از انتخابات این ماجرا را به انتخابات در پیوند دانستند و مدعی شدند که هدف پاکستان از هدف قرار دادن مناطق سرحدی در ولایت کنر، ایجاد اختلال در جریان دور دوم انتخابات است.

اما پاکستانی‌ها در آن زمان روایت دیگری از این جریان داشتند؛ رسانه‌های پاکستانی از قول منابع نظامی این کشور گزارش دادند که به دنبال حملهٔ گروهی از افراد مسلح از طریق خاک افغانستان به یک پاسگاه مرزی در منطقهٔ باجور اجنسی که منجر به کشته شدن یک مرزبان پاکستانی شد، نیروهای پاکستانی به اقدام متقابل دست زدند و مهاجمان با دادن کشته و مجروح، به سوی افغانستان عقب نشستند. در این حمله هلی‌کوپترهای گن شپ "gunships" نیز سهم گرفتند. چند روز بعد مقامات پاکستانی از کشته شدن چهار سرباز دیگر خود نیز خبر دادند و تهدید کردند که اگر جلو این حملات گرفته نشود، حملات بیشتری به خاک افغانستان انجام خواهند داد.

وزارت خارجهٔ افغانستان نیز در تازه‌ترین واکنش، این حملات را تجاوز آشکار به قلمرو افغانستان خوانده و برای دفع آن از گزینهٔ نظامی نام برده است. اما سید ابرار حسین سفیر پاکستان در کابل، از حملات راکتی پاکستان به کنر دفاع کرده و می‌گوید که این حملات، پاسخ به حملات شورشیانی است که از افغانستان وارد پاکستان می‌شوند.

سفیر پاکستان مدعی است که افغانستان در مرز کنر هیچ پوستهٔ امنیتی ندارد و زمانیکه حملات بالای نیروهای مرزی آنان صورت می‌گیرد، آنها هم مجبور می‌شوند که برای دفاع از جان خود جواب بدهند، در حالی که وزارت داخلهٔ افغانستان این اظهارات را رد می‌کند و می‌گوید که در مناطق مرزی ولایت کنر با پاکستان، نیروهای افغان جابجا هستند.

آیا واقعاً هدف پاکستان از این حملات، اخلال در انتخابات بود؟ اگر به سابقه این تنش‌های مرزی توجه کنیم، از آنجایی که این گونه راکت پراکنی‌ها از خاک پاکستان از بیش از سه سال بدین سو ادامه دارد، پس نمی‌توان آنرا با انتخابات ربط داد و وزیر دفاع افغانستان نیز در صحبت خویش در پارلمان، امکان حمله افراد مسلح از خاک افغانستان به پاسگاه‌های مرزی پاکستان را، رد نکرد.

شکست مذاکرات صلح در پاکستان

راکت پراکنی‌های قبل از انتخابات افغانستان را می‌توان بیشتر به شکست مذاکرات صلح پاکستان با طالبان این کشور رابطه داد. حقیقت امر اینست که بعد از انتخابات در پاکستان که به پیروزی حزب مسلم لیگ (ن) و تحریک انصاف به رهبری عمران خان منجر شد، این دو حزب طبق وعده‌ای که در جریان انتخابات به مردم داده بودند، مذاکراتی را به منظور صلح با تحریک طالبان پاکستان به رهبری حکیم الله محسود آغاز کردند. حکیم الله محسود در این جریان در نتیجه حمله یک طیاره بی‌سرنشین امریکایی کشته شد.

بعد از آن، تحریک طالبان پاکستان برای تعیین رهبر جدید به رایزنی پرداخت و سرانجام مولانا فضل الله رهبر طالبان در سوات که اکنون در مناطق مرزی میان افغانستان و پاکستان بسر می‌برد، بحیث رهبر جدید طالبان پاکستان انتخاب شد. خان سید سجننا که به خالد محسود هم مشهور است، کاندیدای دیگر این مقام بود اما به دلیل تمایل وی به صلح با حکومت پاکستان، اکثریت اعضای شورای مرکزی به قیادت مولانا فضل الله رای دادند.

بدنبال شکست مذاکرات صلح میان طالبان پاکستانی و دولت پاکستان، نیروهای نظامی پاکستان عملیاتی را در منطقه وزیرستان شمالی آغاز کردند. هدف از این عملیات هرچند تامین امنیت در پاکستان خوانده شده اما حقیقت اینست که سازمان استخبارات نظامی پاکستان می‌خواست رهبری جدیدی را به رهبری سجننا به میان آورد و سپس با همین گروه مذاکرات صلح را آغاز نماید.

ترس پاکستان از نفوذ هندوستان

همانگونه که در افغانستان، ناامنی و جنگ به پاکستان و سازمان استخبارات نظامی آن کشور رابطه داده می‌شود، در پاکستان نیز فعالیت‌های شورشیان «چه بلوچ‌ها و چه طالبان» به سازمان استخباراتی هندوستان نسبت داده می‌شود که از طریق افغانستان عملی می‌شود.

آی اس آی خواهان تحکیم قدرت گروه‌هایی از طالبان در وزیرستان است که با پاکستان سرسازش دارند و نگران از آنست که وجود رهبری طالبان در خارج از پاکستان، به هندوستان فرصت ایجاد رابطه با طالبان را فراهم سازد. بخصوص که ملا فضل الله زمانی که در سوات مستقر بود، با خارجی‌ها رابطه داشت و حتی یک فرستنده رادیویی موج اف ام نیز از آنان بدست آورده بود.

با شکست مذاکرات و آماده‌گی نیروهای نظامی پاکستان برای عملیات در وزیرستان شمالی، طالبان به شکل برنامه ریزی شده، دست به حمله غافلگیرانه به میدان هوایی بین‌المللی کراچی زدند. این حمله توانمندی نیروهای انتظامی پاکستان را بشدت زیر سوال برد. هرچند گفته شد که تروریست‌ها نتوانستند به طیارات و مسافرین آسیبی برسانند، اما آسیبی که با این حمله به اعتبار دولت پاکستان در جهان وارد آمد، جبران ناپذیر بود.

در مورد دیگر یک طیاره خطوط هوایی پاکستان هنگام فرود در میدان هوایی پیشاور مورد حمله قرار گرفت و به نظر می‌رسد که طالبان به تأثیر حمله به طیارات ملکی پی برده‌اند که با این کار می‌توانند به اقتصاد پاکستان ضربه شدید وارد آورند.

مقامات پاکستانی در ابتدای کار هندوستان را در حمله طالبان بر میدان هوایی کراچی دخیل دانستند زیرا به ادعای آنان نزد حمله کننده‌هایی که کشته شدند، نوعی دوا به دست آمد که فقط در اختیار ارتش هندوستان است و برای کاهش خونریزی هنگام زخمی شدن از آن استفاده می‌شود. بعداً این حمله کننده‌ها از بیک و وابسته به حرکت اسلامی ازبکستان خوانده شدند. در آخرین تحول، پاکستانی‌ها بدون اینکه سندی را ارائه نمایند، امنیت ملی افغانستان را نیز در این حمله دخیل خواندند. آی اس آی تلاش دارد تا هم حمله کننده‌گان و هم حمایت کننده‌گان آنها را خارجی قلمداد نماید.

بی تفاوتی نیروهای خارجی مستقر در افغانستان

فیر راکت از آنسوی مرز به مناطق مرزی در ولایات شرقی افغانستان، به وقفه‌ها همچنان ادامه دارد. هرچند نیروهای مسلح افغان نیز در امتداد مرز در این منطقه مستقر گردیده و تهدید کرده‌اند که اگر بار دیگر راکتی از خاک پاکستان شلیک گردد، جواب متقابل خواهند داد، اما تاکنون از حمله متقابل آنان گزارشی داده نشده است.

نیروهای خارجی مستقر در افغانستان در برابر این حملات اعلام بی‌طرفی نموده‌اند. سفیر امریکا در افغانستان گفته است که نیروهای این کشور در معضلات موجود میان افغانستان و همسایه‌گانش مداخله نظامی نخواهد کرد. این در حالیست که طرفداران امضای قرارداد استراتژیک با امریکا در افغانستان، به این امید بودند که با امضای این قرارداد، افغانستان در برابر همسایه‌گان مداخله‌گر خویش، از حمایت عملی کشور قدرتمندی چون ایالات متحده امریکا، برخوردار خواهد شد.

نتیجه

حقیقت اینست که سازمان استخبارات نظامی پاکستان (آی اس آی) هرگز وجود رهبری مخالفین خود را در خارج از خاک آن کشور تحمل نمی‌کند (زیرا نگران نفوذ دیگران بخصوص هندوستان در میان مخالفین است) و بنابراین، این حملات را فقط می‌توان تحمیل فشار بر دولت افغانستان دانست تا تمهیداتی را روی دست بگیرد که به خروج طالبان به رهبری مولانا فضل الله از ولایت کنر منجر گردد، البته خود پاکستان نیز در این رابطه بی‌کار ننشسته است.

آی اس آی تعدادی از افراد را در داخل افغانستان اجیر کرد تا محل اختفای رهبران طالبان پاکستانی از جمله مولانا فضل الله را کشف نمایند. طالبان پاکستانی زمانی به این خطر پی بردند که در چند حمله طیارات بدون سرنشین در کنر، تعدادی از طالبان افغان و نیز افراد نزدیک به ملا فضل الله کشته شدند. دقت در هدف گیری‌ها و در جاهایی که این حملات صورت گرفت زنگ خطری بود که برای طالبان پاکستانی و افغان به صدا در آمد و متوجه شدند که بدون وجود دست‌هایی در داخل صف خود شان، این کار ناممکن است. به دنبال آن تعدادی نقاب پوش به این مناطق فرستاده شدند، تا جاسوسان را شناسایی و مجازات نمایند. آنها نیز تعدادی از افراد را که ظن جاسوسی بر آنان می‌رفت دستگیر کردند و به دار آویختند.

پس می‌توان گفت مسایل پشت پرده زیادی در رابطه به حملات راکتی پاکستان به مناطق مرزی افغانستان وجود دارد که پاکستان ترجیح می‌دهد دلایل آنرا واضح نسازد؛ اما جانب افغانستان نیز که نمی‌خواهد به وجود مخالفین پاکستان در داخل خاک خود اعتراف نماید، این حملات را به مسایلی چون تخریب پروسه انتخابات از جانب پاکستان رابطه دهد درحالی‌که واضح است که حملاتی که به مناطق مرزی کنر صورت گرفت، نتوانست مانع رفتن مردم به پای صندوق‌های رای حتی در ولایت کنر گردد، چه رسد به اینکه پروسه انتخابات را در تمام افغانستان به چالش مواجه سازد.

ارتباط با ما:

ایمیل: info@csrskabul.com - csrskabul@gmail.com

وب سایت: www.csrskabul.com

شماره تماس: 784089590 (+93)